

19.2.2010

PRANEŠIMAS NARIAMS

Tema: **Peticija Nr. 1097/2009 dėl siūlomų bankininkystės duomenų mainų tarp ES ir Jungtinių Amerikos Valstijų siekiant kovoti su terorizmu, kurią pateikė Austrijos pilietis Alexander Junger**

1. Peticijos santrauka

Peticijos pateikėjas mano, kad siūlymas Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijoms atskleisti bankininkystės duomenis kovos su terorizmu sumetimais yra bankų slaptumo ir Europos piliečių asmens neliečiamybės pažeidimas.

2. Priimtinumai

Paskelbta priimtina 2009 m. lapkričio 19 d. Komisijos buvo paprašyta suteikti informaciją (pagal Darbo tvarkos taisyklių 202 straipsnio 6 dalį).

3. Komisijos atsakymas, gautas 2010 m. vasario 19 d.

„Peticijos pateikėjas tvirtina, kad bankininkystės duomenis atskleidžiant JAV valdžios institucijoms pažeidžiamas bankų slaptumas. Jis abejoja JAV terorizmo finansavimo sekimo programos (toliau – TFSP) vertingumu ir kritikuoja prevencinį įtarumą visų atžvilgiu.

TFSP vykdoma jau aštuonerius metus. JAV izdo departamentas ją parengė netrukus po 2001 m. rugsėjo 11-osios teroristų išpuolių. Ši programa yra grindžiama JAV įstatymais suteikiamomis teisėmis, Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijomis ir su jomis susijusiais vykdomaisiais potvarkiais. 2006 m. keliuose spaudos straipsniuose pavišinus žinią, jog egzistuoja TFSP, šią imta kritikuoti dėl ES duomenų apsaugos akto nepaisymo. Siekdama išsklaidyti tokius nuogastavimus, Europos Sąjungos Tarybai pirmininkavusi Vokietija (pirmąjį 2007 m. pusmetį), Komisijos padedama, vedė derybas su JAV izdo

departamentu dėl tam tikrų išsipareigojimų, susijusių su tuo, kaip iš ES gauti asmens duomenys būtų tvarkomi pagal TFSP. 2007 m. liepos mėn. šių išsipareigojimų dokumentas buvo paskelbtas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* [C 166/18, 2007 7 20]. Dokumente, pavyzdžiui, nustatoma kovos su terorizmu tikslo griežto ribojimo principas, duomenų gavybos draudimas ir išsipareigojimai panaikinti duomenis per nustatytus laikotarpius. Be to, Pasaulinės tarpbankinių finansinių telekomunikacijų organizacijos (angl. SWIFT) JAV skyrius išitraukė į „Saugaus uosto“ programą, kuri garantuoja tinkamą duomenų apsaugos lygį ir teikia galimybę komercijos tikslais perduoti asmens duomenis iš Europos bendrijos į JAV.

Kovos su terorizmu teisėjas iš Prancūzijos Jean-Louis Bruguière, įvertinęs TFSP svarbą ES saugumui ir patikrinęs, kaip JAV vykdo savo išsipareigojimus, savo išvadas išdėstė 2008 m. gruodžio mėn. Komisijai pateiktoje ataskaitoje. Joje teigiama, kad TFSP davė nemažai naudos ES valstybėms narėms kovojant su terorizmu. Iki šiol Europos šalių vyriausybėms perduota daugiau negu 1450 TFSP pranešimų, ne Europos šalių vyriausybėms – 800 TFSP pranešimų. Daugiau negu 100 naujų TFSP pranešimų ES valstybėms pateikta nuo 2009 m. sausio mėn. iki rugsėjo mėn. Štai konkretūs pavyzdžiai, kodėl vykdant TFSP gauta informacija yra naudinga.

(i) TFSP informacija labai padėjo Europos šalių vyriausybėms tiriant organizacijos „Al-Qaida“ vadovaujama sąmokslą užgrobti transatlantinius skrydžius tarp ES ir JAV vykdančių oro linijų bendrovių lėktuvus. Remiantis TFSP informacija, buvo gauta naujų pranešimų, patvirtintos tapatybės, atskleisti už šį teroristų sąmokslą atsakingų asmenų ryšiai. 2009 m. rugsėjo mėn. viduryje Jungtinėje Karalystėje buvo nuteisti trys asmenys, kiekvienam iš jų skirta ne mažesnė kaip trisdešimties metų laisvės atėmimo bausmė.

(ii) 2009 m. pradžioje, naudojantis TFSP informacija, buvo atskleista vieno Europoje įsikūrusio organizacijos „Al-Qaida“ nario, kuris prisidėjo rengiant inkriminuojamą išpuolį lėktuve, finansinė veikla. Ši informacija buvo perduota Europos ir Artimųjų Rytų šalių vyriausybėms.

(iii) 2007 m. vasarą TFSP pasinaudota siekiant atskleisti Islamo džihado sąjungos (angl. IJU) narių finansinę veiklą Vokietijoje. Ši informacija padėjo atlikti tyrimą ir galų gale suimti IJU narius, susimokusius įvykdyti išpuolius prieš tam tikrus objektus Vokietijoje. Suėmusios įtariamuosius, Vokietijos valdžios institucijos ir toliau gavo šiai bylai tirti naudingos TFSP informacijos. Suimtieji vėliau pripažino savo kaltę.

TFSP svarbą pripažino visos valstybės narės, vieningai suteikdamos Tarybai įgaliojimą pradėti derybas dėl ES ir JAV susitarimo. 2010 m. pradžioje teisėjas Jean-Louis Bruguière pateiks antrą ataskaitą, kurioje toliau aptars vykdant TFSP gaunamos informacijos svarbą ES saugumui.

2009 m. pabaigoje buvo įdiegta nauja SWIFT keitimosi pranešimais sistema. SWIFT išlaikė ES ir JAV veikiančius savo serverius ir atidarė naują operacinį centrą Šveicarijoje. Bendras šios naujos tvarkos poveikis yra toks, kad didžioji dalis pagal TFSP JAV izdo departamentui anksčiau perduotų duomenų nebėra saugoma Jungtinėse Amerikos Valstijose ir nebepriklauso JAV vyriausybės jurisdikcijai. Taigi finansinių mokėjimų pranešimų ir kiti panašūs duomenys

yra saugomi ES teritorijoje ir gali būti naudojami tik JAV izdo departamentui pateikus prašymą.

Siekiant užtikrinti, kad TFSP ir toliau teiktų anksčiau nusakytą naudą ES ir, platesniu mastu, pasaulio saugumui, reikėjo įgyvendinti tarptautinį susitarimą, pagal kurį TFSP reikalingi finansinių pranešimų duomenys ir toliau būtų prieinami JAV izdo departamentui. Taigi 2009 m. liepos mėn. 27 valstybės narės Taryboje vieningai suteikė įgaliojimą pradėti derybas dėl ES ir JAV susitarimo dėl finansinių mokėjimų pranešimų duomenų tvarkymo ir perdavimo terorizmo finansavimo sekimo programos tikslais ir patvirtino šių derybų gaires. ES derybų grupei vadovavo Tarybai pirmininkavusi Švedija, padedama Europos Komisijos.

2009 m. rugsėjo mėn. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl numatomo ES ir JAV susitarimo dėl finansinių mokėjimų pranešimų duomenų tvarkymo ir perdavimo TFSP tikslais. Rezoliucijoje reikalaujama, kad susitarimas galiotų trumpą laikotarpį, kad finansinių pranešimų duomenys nebūtų naudojami jokiais kitais tikslais, išskyrus kovą su terorizmu, kad prašymai suteikti duomenis būtų grindžiami konkrečiais aktualiais atvejais ir kad leidimą jais naudotis duotų teisminė institucija.

Po kelių derybų raundų, lapkričio 30 d., Taryba priėmė sprendimą Europos Sąjungos vardu pasirašyti Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų susitarimą dėl finansinių mokėjimų pranešimų duomenų tvarkymo ir perdavimo iš Europos Sąjungos į Jungtines Amerikos Valstijas terorizmo finansavimo sekimo programos tikslais (Laikinis susitarimas). Kad dokumentą būtų galima pasirašyti, reikėjo Europos Parlamento pritarimo, tačiau šis vasario mėn. plenariniame posėdyje nebuvo suteiktas. Susitarimo nuostatos būtų laikinai taikytos nuo 2010 m. vasario 1 d. (šią dieną įsigalioja ES ir JAV transatlantinis susitarimas dėl savitarpio teisinės pagalbos (angl. MLA) ir galiojusios ilgiausiai devynis mėnesius. Taigi Laikinis susitarimas būtų baigęs galioti vėliausiai 2010 m. spalio 31 d. Komisija ketino siūlyti 2010 m. pradžioje atnaujinti įgaliojimus įgyvendinti naują, Lisabonos sutartimi grindžiamą, susitarimą, kuriame būtų numatytos dar patikimesnės duomenų apsaugos priemonės ir dar aktyvesnis Europos Parlamento dalyvavimas. Šiuo laikotarpiu Laikinis susitarimas būtų padėjęs užtikrinti TFSP vykdymo tęstinumą, dėl kurio stokos ES kol kas negaus su teroristų išpuoliais ar jų tyrimais susijusios svarbios informacijos.

Laikinajame susitarime numatytos svarbios pagal Susitarimą perduodamų asmens duomenų apsaugos priemonės, kaip antai griežtas draudimas naudoti duomenis visais kitais tikslais, išskyrus terorizmo ar jo finansavimo prevenciją, tyrimą, atskleidimą arba teroristų patraukimą baudžiamajon atsakomybėn, griežtas bet kokios formos duomenų gavybos draudimas ir išipareigojimas imtis veiksmingų priemonių teisėms ginti. Laikinajame susitarime reikalaujama, kad Izdo departamentas nustatytų, kurie duomenys nebereikalingi kovai su terorizmu, ir juos panaikintų. Kitais atvejais TFSP duomenų bazėje saugomi duomenys paprastai turi būti panaikinami per penkerius metus nuo tos dienos, kai jie buvo gauti. Susitarimu nustatomi griežti išipareigojimai, susiję su duomenų saugumu ir asmenimis, turinčiais teisę naudotis TFSP duomenimis.

Viena svarbiausių duomenų apsaugos priemonių buvo štai kokia: kad JAV pareigūnai galėtų pasinaudoti TFSP duomenimis, JAV izdo departamentas būtų turėjęs pirmiau pateikti prašymą ir jame pagrįsti, kad duomenys bus naudojami tiriant konkrečią veiką, susijusią su teroristų jau įvykdytais nusikaltimais, arba išankstinę informaciją ar parodymus, teikiančius

pagrindo tokios veikos tikėtis. Išdo departamentui nepateikus rimtai pagrįsto prašymo, JAV nebūtų galėjusios naudotis jokiais ES gautais duomenimis. Ar šio išsipareigojimo laikomasi, būtų tikrinusi valstybės narės, kurios prašoma suteikti informaciją, teisminės valdžios institucija ir išorės auditoriai. Taip pabrėžiama, kad TFSP galima naudotis tik turint pagrįstų ir įrodomų įtarimų, jog nustatytas asmuo dalyvauja teroristų veikloje ar ją finansuoja.

Sušvelninti bankų slaptumo reikalavimai yra pripažįstami būtina ir pamatuota priemone kovojant su rimtais nusikaltimais, taip pat teroristų veiklos finansavimu. Tai rodo, pavyzdžiui, 2005 m. spalio 26 d. Direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui ir 2006 m. lapkričio 15 d. Reglamentas (EB) Nr. 1781/2006 dėl mokėtojo informacijos, pateikiamos pervedant lėšas. ES ir JAV susitarime dėl finansinių mokėjimų pranešimų duomenų tvarkymo ir perdavimo iš Europos Sąjungos į Jungtines Amerikos Valstijas TFSP tikslais numatomos gana patikimos saugumo priemonės, taikytinos prieigai prie finansinių pranešimų duomenų. Taip aiškiai parodoma, jog Laikinis susitarimas yra grįstas adekvačiu požiūriu.

Išvada

Laikiniu susitarimu siekta ES saugumui užtikrinti būtinas priemones tinkamai suderinti su asmens duomenų apsaugos priemonėmis. Susitarimas būtų galiojęs trumpą laikotarpį, trukdęs naudoti finansinių pranešimų duomenis visais kitais tikslais, išskyrus kovą su terorizmu, ir išreiškęs nuostatą, kad prašymai suteikti duomenis turi būti grindžiami konkrečiais aktualiais atvejais ir kad leidimą jais naudotis turi duoti teisminė institucija. Svarbiausia, galimybės tyrinėti TFSP duomenis būtų buvusios ribojamos, leidžiant jais naudotis tik tada, kai įrodoma, kad duomenys yra tiesiogiai susiję su nusikalstama teroristų veikla ar jos finansavimu. Laikinojo susitarimo adekvatumą, įskaitant suderinamumą su duomenų apsaugos išsipareigojimais ir nuolat vertinamą TFSP naudą ES saugumui, 2010 m. būtų kruopščiai tikrinę ES pareigūnai, taip pat žmonės, atstovaujantys valstybių narių valstybinėms duomenų apsaugos institucijoms.

TFSP yra reikalinga Europos saugumui. Saugumo spragą, kuri atsivėrė nepritarus siūlymui pasirašyti laikinąjį susitarimą, būtina panaikinti. Būtų galima sudaryti ir dvišalius duomenų perdavimo susitarimus, nes duomenys fiziškai saugomi tik vienoje valstybėje narėje. Vis dėlto jie gaunami iš visų valstybių narių, todėl tik ES sprendimas yra neginčijamas. Taigi Komisija siūlys atnaujinti įgaliojimus sudaryti ES ir JAV bendradarbiavimo susitarimą TFSP tvarumui užtikrinti.“